

وقت به همراه دارد. نام این فیلم مستند برگرفته از این جمله است که «رهبر انقلاب در امتحانات الهی چگونه عمل می‌کند؟» پاسخ این سؤال را می‌توان در ماجرای پیچیده اختلاف نظر آیت‌ا... خامنه‌ای، رئیس جمهور وقت با نخست‌وزیر که به ورود امام خمینی (ره) و مخالفت ایشان با آیت‌ا... خامنه‌ای منجر شد، جست و جو کرد.

روایتی تاریخی از دو اتفاق مهم سیاسی در دهه ۶۰ همزمان با دوران ریاست جمهوری آیت‌ا... خامنه‌ای است. اولین اتفاق مربوط به سال ۱۳۶۴ و ماجرای انتخاب نخست‌وزیر از سوی ایشان است و دیگری سال ۱۳۶۶ و خطبه مشهور آیت‌ا... خامنه‌ای در نماز جمعه است که بازتاب‌های مختلفی را از سوی رسانه‌ها و مطبوعات

بازخوانی ۲ اتفاق جنجالی دهه ۶۰ در «به‌اضافه‌مستند»

مستند «امتحان» روایتی از دو اتفاق مهم سیاسی در دهه ۶۰ در برنامه «به‌اضافه‌مستند» رونمایی می‌شود. به گزارش روابط عمومی شبکه‌مستند، چهل و یکمین قسمت از برنامه تلویزیونی به‌اضافه‌مستند با پخش و بررسی مستند امتحان به کارگردانی سجاد ریاحی روی آنتن شبکه مستند می‌رود. مستند امتحان

امسال از زاویه‌ای جدید به حادثه عاشورا پرداختند

برائت

در برنامه سوره به تهیه‌کنندگی مرتضی روحانی، اساتید دانشگاه درباره بنی‌امیه صحبت کردند / عکس: روابط عمومی شبکه ۴

همیشه کمتر بوده درحالی‌که ضرورت جامعه ایجاب می‌کند تا به غیر از بعد عاطفی واقعه عاشورا و حقانیت امام حسین (ع) به جریان مخالف هم پرداخت و دلایل به‌صراحت عنوان شود. توجه به چنین مواردی باعث شد تا سازندگان برنامه سوره که به‌صورت هفتگی از شبکه چهار پخش می‌شد، تصمیم بگیرند در ۱۶ شب ابتدای ماه محرم امسال تغییر رویه دهند و این بار از زاویه نگاه بنی‌امیه به ماجرای عاشورا و امام حسین (ع) پرداخته شود. این اتفاق نه‌تنها برای مخاطبان بکر بود، بلکه توانست نگاه بسیاری از جوانان و دانشجویان را به خود جذب کند. در این برنامه مباحث بسیار منسجمی از خلفای بنی‌امیه گفته شد و به اطلاعات مخاطب افزود. اقبال مخاطبان نسبت به این برنامه باعث شد سراغ تهیه‌کننده، استادان دانشگاه و کارشناسان رسانه برویم و درباره محتوای برنامه به گفت‌وگو بنشینیم.

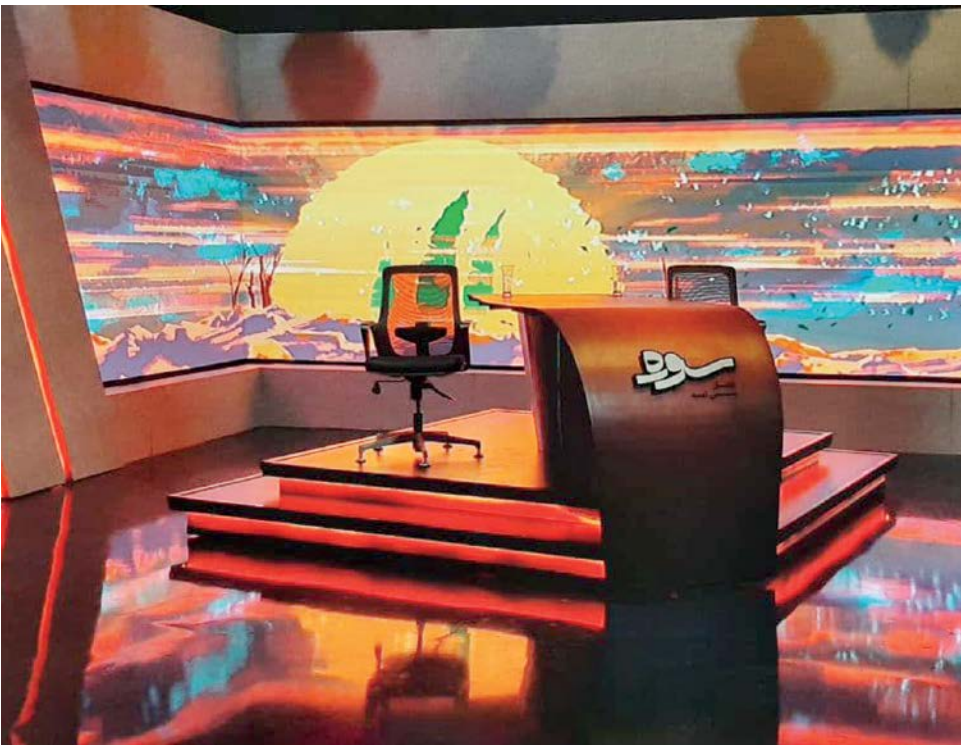

است که تاریخ به ما می‌دهد.

باز هم می‌تواند زوایای متعدد دیگری هم از باب مردم‌شناسی این عصر داشته باشد. به عقیده من از بعد جامعه‌شناسی بسیار مهم است که ما جامعه‌شناسی سرزمین کوفه و مناطق اطرافش را بدانیم و این‌که چرا این‌گونه شد و چرا مردم کوفه متفاوت بودند و در دوره‌های مختلف متفاوت عمل می‌کردند. اینها پرسش‌هایی است که ما هنوز به طور کلی پاسخ می‌دهیم. اما این‌که چه عواملی روی رفتار مردم کوفه تأثیرگذار بوده را مردم خیلی نمی‌دانند. شاید جامعه‌نخبگانی ما هم اطلاعات جزئی داشته باشند. ما باید در تربیت مردم و جامعه خودمان از عواملی که باعث تشدید این وضعیت می‌شود دوری کنیم و این درسی

یعقوب توکلی، کارشناس برنامه سوره:

ایستادگی امام حسین (ع) برای رد حاکمیت کفر بود

یعقوب توکلی از اعضای هیات علمی دانشگاه معارف اسلامی قم است. او در برنامه سوره که با عنوان «سوره؛ فصل بنی‌امیه» در دهه محرم روی آنتن سیمای رفت به عنوان کارشناس حضور داشت. توکلی در گفت‌وگو با جام جم درباره محتوای این برنامه و نگاه آن به ریشه‌های واقعه عاشورا می‌گوید. این کارشناس درباره ورود برنامه «سوره» از جنبه‌ای متضاد به مبحث عاشورا بیان می‌کند: شاید تا به حال بیشتر به اردوی جریان امامت نگاه می‌کردیم و بیشتر بعد عاطفی آن را در نظر داشتیم. در واقع بیشتر جنبه‌های ناشی از وقوع جنایت و ظلم اموی‌ها که حداکثر میزان قابل تصور برای عقل بشری یا حتی عقل شیطانی بوده، روایت می‌شد. به این موضوعات کمتر پرداختیم که اصلاً چرا بخشی از جامعه مسلمانان به اینجا کشیده شدند؟ چگونه این مسیر را طی کردند؟ روندی که جامعه از آن به دینداری ابزاری، ظاهرگرایی در دین و استفاده نادرست از دین رسید، چطور طی شد؟ روندی که متأسفانه در طول تاریخ تبدیل به فرهنگ شد و یک جریان عجیبی به وجود آورد که هرزگاهی در جوامع مختلف پدیدار می‌شود. به همین علت نمی‌شود گفت نگرش اموی از بین رفته است. مقاله‌ای در دانشگاه تهران داشتم که در آن به صورت دقیق‌تر، سیاستی که داعش در عراق و سوریه پی گرفته بود و هم‌پیوندی‌های رفتاری، اعتقادی، فکری و وحدت‌ماخذ سیاست آنها با دیدگاه اموی را بیان کردم.

توکلی ادامه می‌دهد: باید گفته شود انگاره‌های حاکم بر جریان اموی چه بود و چرا آنها این قدر علیه امام حسین (ع) و اهل بیت (ع) اعمال بغض کردند. چگونه این کفر سازمان‌یافته غلبه نظامی پیدا کرد و برای خودش نظام سیاسی ترتیب داد و بر مسلمانان حاکمیت یافت؟ ابعاد این کفر باید شناخته شود و گرنه مطالعه جزئی درباره عاشورا و گفتن از این‌که به خاطر بیعت بود یا دعوت کوفی‌ها یا این‌که امام حسین (ع) از واقعه عاشورا خبر داشت یا نه... گفته شده است. باید بستر حوادث و جریان مقابل را شناسایی کنیم و از غلبه‌ای که کفر اموی بر دنیای اسلام پیدا کرد و ایستادگی امام حسین (ع) بگوئیم. ایستادگی امام تلاشی بود برای عدم امضای حاکمیت کفر که باید بیشتر دیده شود. من فکر می‌کنم این دوره از برنامه سوره توانست به مقدار زیادی فضا را باز کند و خوشبختانه بعد از جلساتی که با حضور اساتید مختلف برگزار شد شاهد اتفاق‌های مثبتی در این حوزه هستیم.

این پژوهشگر درباره بازخوردهای برنامه می‌گوید: تقریباً کمتر کسی را دیدیم که این برنامه را ندیده باشد. مردم از طبقات مختلف مثل استادان، روستاییان، کشاورزان و... در جاهای مختلف گفتند یا پیامک دادند که این برنامه را مشاهده کردند. حتی دانشجویان خارج کشور که با ما در ارتباط هستند هم اظهار کردند برنامه را دیدند و واکنش نشان دادند. از توکلی درباره فواید این بازخوانی تاریخی و تلاش او شد در این برنامه برای خروج از حوزه تاریخ صرف و پیوند این آگاهی به امروز پرسیدیم که پاسخ داد: یکسری مسائل به گونه‌ای است که در دوره‌های مختلف زمانی در زندگی بشری قابل تداعی و قابل فهم است. مثلاً یک پسر در ۱۷ سالگی صورتش مو در می‌آورد و در ۴۰ سالگی موهایش جوگند می‌و در ۶۰ سالگی سفید می‌شود. البته امکان دارد یک جوان در ۱۵ سالگی صورتش پر مو شود و دیگری در ۱۸ سالگی تفاوت‌هایی هست اما به هر حال واقعیت دارد و اتفاق می‌افتد. این طبیعت زندگی انسان است. روابط اجتماعی حاکم بر زندگی بشر هم تا حد زیادی شبیه هم است. به عنوان مثال رفتار انسانی که مال جمع می‌کند و دنبال غلبه سیاسی از طریق اندوختن مال است، شناخته‌شده

و بازخوردهای آن هم قابل مطالعه است. همان‌طور که خروجی رفتار انسانی که نسبت به بیت‌المال مسلمانان توجه دارد هم مشخص است. در نظام‌های رفتار سیاسی، خروجی رفتار حاکمی که احساس مسؤولیت جدی نمی‌کند یا خودش را در برابر قانون مسؤول نمی‌داند؛ قانون را دور می‌زند یا از فرصت دسترسی به بیت‌المال مسلمانان برای تبدیل آن به خزانه شخصی خود استفاده می‌کند. قابل شناسایی و قابل تعریف است. هر چند ممکن است به صورت دقیق قابل اندازه‌گیری نباشد ولی قابل فهم است و باعث تغییر رفتار اجتماعی می‌شود. برخی اتفاق‌ها در طول تاریخ مشابَهت‌های فراوانی با همدیگر دارد و در این برنامه هم فکر می‌کنم پیوندی میان وقایع تاریخی و امروز ایجاد شد. مثلاً در زمان سقراط به لحاظ تفکر سوفسطایی بحرانی در جامعه یونان اتفاق افتاد و آشفتگی فکری به وجود آورد. البته بعد از آن اقداماتی شد تا در برابر سفسطه ایستادگی شود.

اما الان ما در جامعه همچنان دچار سفسطه هستیم. دروغ‌های مجازی و راست‌ودروغ‌های خلط‌شده که وارد جامعه می‌شود و تأثیر مخربی بر روان جامعه دارد از همین قسم است. خروجی این اتفاق مشخص است؛ مبانی نظری، فکری و اخلاقی ذهن انسان‌ها را به هم می‌زند و یک ذهن آشفته و سفسطه‌زده ایجاد می‌کند چون ما به خود اجازه دادیم روزانه حجم زیادی از قضایای راست و دروغ را با هم

بخوانیم و نسبت به بعضی‌ها واکنش درخوری که مبتنی بر علم و آگاهی باشد، نشان ندهیم. او می‌افزاید: برخی قضایا، بشری است و شما نمی‌توانید آنها را از حال بشر منتزع کنید و بگویید برای انسان ۵۰ یا ۵۰۰ سال پیش بوده است. بعضی مسائل ربطی به انسان سنتی یا امروز ندارد و به واسطه انسانی بودن، همیشگی است.

توکلی درباره دیگر وجوه قیام امام حسین (ع) که کمتر به آن پرداخته شده بیان کرد: من فکر می‌کنم حرف اغلب اساتیدی که در این برنامه حضور داشتند، تمام نشده است. شاید برای هرکدام، یک برنامه یا دو برنامه نیاز باشد تا حرفشان را بزنند. به نظرم این کار آگاهی‌بخشی مثبت و خوبی به باور می‌آورد. این برنامه نشان داد عزیزانی که دارای نظام مطالعاتی و ذهن سازمان‌یافته هستند حضورشان در یک برنامه سازمان‌یافته می‌تواند به سازمان‌یافتگی اطلاعات خیلی‌ها کمک کند.

او بیان می‌کند: متأسفانه بخشی از حافظه تاریخی جامعه ما گرفتار ادبیات‌زدگی، شعرزدگی یا عاطفه‌زدگی است. شما در ادبیات و شعر توقع ندارید گوینده دقت تاریخی داشته باشد و به صحت یا عدم‌صحت برخی وقایع فکر کند. بخش زیادی از تاریخ ما در میان داستان و واقعیت در رفت‌وآمد است و باید به جامعه بخش واقعی تاریخ را بگوئیم. افسانه، اسطوره و داستان هم ارزش خود را دارند، ولی پایه و بنیان باید براساس واقعیتی باشد که اتفاق افتاده نه آنچه در فکرمان هست و به آن علاقه داریم. این فقط درباره عاشورا هم نیست. در سایر حوزه‌ها هم همین مسائل را داریم. مثلاً آنها که نسبت به تاریخ باستان توجه دارند شاید ۹۵ درصد مطالبشان واقعیت نیست. خیال و دوست‌داشته‌های نویسندگان است و افراد نتوانستند بین خیال نویسنده و واقعه تاریخی تفکیک قائل شوند و جرات کنند و بگویند شاید خلاف آن صحت داشته باشد. به همین دلیل اسطوره‌هایی در ذهن مردم شکل گرفته است که خیلی واقعی نیستند. امیدواریم صداوسیما بیش از پیش به بحث‌های جدی کارشناسی التفات کند و شبکه‌های صداوسیما هم به این موضوع تن دهند. همیشه تاریخ ثابت کرده است وقتی در جامعه‌ای معرفت اجتماعی و علمی بالا برود انتفاع آن به همه جامعه می‌رسد.

بازخوردهای مجازی

zede_nevis@
Tweet

مهمان برنامه سوره می‌گه جهنم قرار نیست جای آدمای نفهم باشه؛ جهنم پر از آدمای فهمیده است. جاداره از این به بعد بگیم خدا دورمون کن از فهمی که ازت دورمون می‌کنه.

Seyyedrezaelmi@
Tweet

برنامه امشب سوره شبکه چهار با حضور حجت‌الاسلام نظافت، با موضوع تحلیل رفتار بنی‌امیه عالی بود. آفرین به مدیر شبکه که وقت اضافه هم دادند.

vzyhsusdndhsjwk@
Tweet

برنامه سوره شبکه چهار ارزش دوبار دیدنم داره حتی.

kordlo68@
Tweet

این شب‌ها حوالی ساعت ۲۳، برنامه «سوره» را از شبکه چهار می‌بینم. به نظرم خیلی برایش زحمت می‌کشند. هم گفت‌وگوهایش سر و ته دارد، هم سرمقاله و گزیده‌هایی که میان برنامه پخش می‌کند، فکر شده است. این فصل درباره «بنی‌امیه» است. بعدش می‌روم سراغ کتاب‌های تاریخی‌ام و کیف می‌کنم با خواندن روایت‌های تاریخی.

fatemehaleysin@
Tweet

این برنامه سوره (فصل بنی‌امیه) خیلی اسم دهن‌پرکن و جذابی داره. ولی اصلاً جذب مهمون‌ها و تحلیل‌هاشون نشدم. ضعیف برگزار شد به‌نظرم.

